

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Arene lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Tällä hallituskaudella on toteutettu lyhyessä ajassa suuri määrä ulkomaisiin opiskelijoihin ja heidän opiskelijarekrytointiinsa kohdistuvia, keskenään ristiriitaisia uudistuksia. Suurin ongelma on, ettei tavoitteita ole asetettu tärkeysjärjestykseen, jolloin tavoitteet ja keinot ohjaavat koulutusinstituutioita eri suuntiin. Tämä on nähty jo korkeakouluissa.

Hallituksen on nyt selkiytettävä, mitä koulutusviennillä/tuonnilla halutaan? Halutaanko ulkomaalaisten opiskelijoiden avulla tuottaa korkeakouluille lisää tuloja kouluttaa suomalaisia opiskelijoita, kansainvälistää suomalaisia korkeakouluja vai saada tänne koulutettua työvoimaa? Vai kaikkia näitä? Lainsäädäntö ja rahoitus sekä niissä olevat kannusteet tai niiden puutteet määrittävät mm. sitä tarjotaanko koulutusta Suomessa vai ulkomailla. Tämä taas osaltaan todennäköisyyteen työllistyä Suomeen.

Ammatilliseen ja lukiokoulutukseen tässä hallituksen esityksessä ehdotettavat muutokset on tehty vast'ikään ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen lainsäädäntöihin. Lyhyen kokemuksen perusteella vaikutusten arviointia ei voida tehdä vasta kuin alustavasti. Ammatikoreakouluissa – suuresta julkisuudesta huolimatta – tilauskoulutuksen rooli on ollut ylipäätään varsin pieni. Esimerkiksi vuonna 2024 ammattikorkeakouluissa opiskeli kaiken kaikkiaan noin 500 tilauskoulutettavaa, kun taas lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita oli yli 10 000.

Uudet tiukennukset lainsäädäntöön ovat alustavasti osoittaneet, etteivät työnantajat ole pääsääntöisesti valmiita maksamaan tällaisesta koulutuksesta, ei Suomessa eivätkä maailmalla. Toistaiseksi näyttää, että jo ennestään heikoissa kantimissa ollut tilauskoulutus on ammattikorkeakouluissa jäämässä uudistusten jälkeen entistä kapeammaksi toimintalohkoksi, osin se on loppumassa kokonaan. Lainsäädäntö on nyt selvempi, mutta mikäli suomalaisten oppilaitosten halutaan tekevän kansainvälistä opiskelijarekrytointia ja hankkimaan sillä rahoitusta, on sen oltava reunaehdoiltaan mahdollista. Muutamat ammattikorkeakoulut ovat kuitenkin löytäneet ja vakiinnuttaneet sen kautta jotain osia koulutusviennistä tai -tuonnistaan.

Koko koulutusjärjestelmään kohdistuu julkisen rahoituksen paineiden, ikäluokkien pienenemisen, koulutustason nostonpaineiden, heikon työllisyyden sekä toisaalta työvoiman tarpeen näkökulmasta valtavat haasteet. Kokonaisuuden ratkaisemisessa olennaista on koulutuksen järjestäjille kohdistettavien kannusteiden ja niille eri kautta asetettavien tavoitteiden ja rahoituksen välisten yhteyksien johdonmukaisuus.

Kyse ei siis olekaan ainoastaan kapeasti koulutuspoliittisesta vaan koko yhteiskuntaa syvästi koskettavasta muutoksesta. Koulutuksesta perittävät maksut ja kansainväliset koulutusmarkkinat tarkoittavat ilman muuta sitä, että myös ongelmia ilmenee prosessien eri vaiheissa. Sujuvat maahantuloprosessit, eri viranomaisten vastuiden selkeys, informaation kulkeminen niiden välillä, kuntien palveluinfrastruktuurin toimivuus ja työnantajien vastuullisuus vaikuttavat esimerkiksi kaikki siihen, pystyvätkö koulutusinstituutiot täyttämään heille yhteiskunnan asettamat tavoitteet.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Olennaista on lainsäädännön selkeys, mutta ennen kaikkea poliittisesti asetettujen tavoitteiden ja lainsäädännön, rahoituksen ja muun ohjauksen johdonmukaisuus.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Lukiokoulutuksen osalta korostuu vielä voimakkaammin koko maata koskevat koulutuspoliittiset tavoitteet, sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen (esim. laatuvaikutukset perusopetukseen, jos lukiokoulutus lakkaa alueelta, yksilöiden oikeusturva tänne tulevien opiskelijoiden kohdalla jne. Lähtökohdiltaan erilaiset tavoitteet ovat ristiriidassa keskenään.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Ammattikorkeakoulujen osalta lukuvuosimaksullinen koulutus on kasvattanut merkitystään jatkuvasti. Kustannukset kattavien maksujen määrittäminen, verokäytännöt ja maksujen vaikutukset kestäväan opiskelijarekrytointiin ja monet muut vaikutukset näkyvät vasta vähitellen. Epätoivottavia ja yllättäviä vaikutuksia on luvassa varmasti.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

-

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Toimiva tiedonvaihto on äärimmäisen tärkeä osa toimivaa ja kestävästä koulutusperäistä maahanmuuttoa. Koordinaation merkitys eri ministeriöiden välillä ja poliittisen ohjauksen johdonmukaisuus muuttuu koko ajan tärkeämmäksi. Tämä ei toimi vielä korkeakoulujen osalta.

Ylönen Nina

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry - Ida Mielityinen